Journal of
Babol University of Medical Sciences
مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بابل
e-ISSN: 2251-7170 p-ISSN: 1561-4107

Components of Achieving Competitive Advantage in Medical Universities

M. Hoseini Abardeh (PhD)[*1], S. Yazdani (MD)[2], R. Sadegh Zarei (MSc)[1], E. Rostami Aroushaki (MSc)[3], A. Koohpaei (PhD)[4]

1.National Agency for Strategic Research in Medical Sciences Education, Ministry of Health and Medical Education, Tehran, I.R.Iran.
2.Department of Medical Education, School of Medical Education and Learning Technologies, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, I.R.Iran.
3.Department of Human Resource Management, School of Management and Accounting, Allameh Tabatabaei University, Tehran, I.R.Iran.
4.Department of Occupational Health and Safety Engineering, Faculty of Health, Qom University of Medical Sciences, Qom, I.R.Iran.

•**Corresponding Author: M. Hoseini Abardeh (PhD)**
Address: National Agency for Strategic Research in Medical Sciences Education, Ministry of Health and Medical Education, Tehran, I.R.Iran.
Tel: +98 (21) 26292464. **E-mail:** hoseiniabardeh.maryam@gmail.com

Article Type
Review Paper

Received:
Feb 16th 2025
Revised:
Apr 5th 2025
Accepted:
May 5th 2025

ABSTRACT

Background and Objective: Higher education plays a major role in the social and economic progress of a country, and with the increasing demand for qualified and socially responsible individuals in the labor market, the role of higher education becomes more unique, and higher education institutions, including medical universities, are forced to seek their competitive advantages. The present study was conducted to examine the factors affecting the achievement of competitive advantages by medical universities.

Methods: This qualitative study consists of two methods of integrative review and thematic content analysis. In integrative review, studies about the factors affecting universities' achievement of competitive advantage were examined and an interview guide was developed according to the identified themes. In qualitative content analysis, semi-structured interviews were conducted with six experts in this field and the main themes were identified.

Findings: The results of integrating the themes obtained from the integrative review and thematic content analysis led to the identification of four main themes: intellectual and human capital, research and innovation, resources and infrastructure, and internationalization.

Conclusion: According to the results of this study, intellectual and human capital, research and innovation, resources and infrastructure, and internationalization are important components of medical universities achieving competitive advantage. These components can help health managers and policymakers by creating a framework or tool for collecting information about the status of medical universities.

Keywords: *Competitive Advantages, Higher Education, Medical Sciences*.

Cite this article: Hoseini Abardeh M, Yazdani S, Sadegh Zarei R, Rostami Aroushaki E, Koohpaei A. Components of Achieving Competitive Advantage in Medical Universities. *Journal of Babol University of Medical Sciences*. 2025; 27(Suppl 1): e2.

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1,_MEDICAL_EDUCATION,_2]

Copyright © 2024 Babol University of Medical Sciences. Published by Babol University of Medical Sciences. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/). Noncommercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

Journal of
Babol University of Medical Sciences
مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بابل
e-ISSN: 2251-7170 p-ISSN: 1561-4107

مولفه‌های دستیابی به مزیت رقابتی در دانشگاه‌های علوم پزشکی

مریم حسینی ابرده (PhD)[1*]، شهرام یزدانی (MD)[2]، رویا صادق زارعی (MSc)[1]، الهه رستمی اروشکی (MSc)[3]، علیرضا کوهپایی (PhD)[4]

۱. مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش علوم پزشکی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تهران، ایران
۲. گروه آموزش پزشکی، دانشکده آموزش پزشکی و فناوری های یادگیری، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
۳. گروه مدیریت منابع انسانی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران
۴. گروه مهندسی بهداشت حرفه‌ای و ایمنی کار، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران

نوع مقاله
مقاله مروری

دریافت:
۱۴۰۳/۱۱/۲۸
اصلاح:
۱۴۰۴/۱/۱۶
پذیرش:
۱۴۰۴/۲/۱۵

چکیده

سابقه و هدف: آموزش عالی سهم عمده‌ای در پیشرفت اجتماعی و اقتصادی یک کشور دارد و با افزایش تقاضا برای افراد با صلاحیت و دارای مسئولیت اجتماعی در بازار کار، نقش آموزش عالی منحصر به فردتر می‌شود و موسسات آموزش عالی از جمله دانشگاه‌های علوم پزشکی مجبور به جستجوی مزیت‌های رقابتی خود می‌شوند. هدف از این مطالعه، بررسی مولفه‌های موثر بر دستیابی دانشگاه‌های علوم پزشکی به مزیت‌های رقابتی می‌باشد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه کیفی متشکل از دو روش مرور تلفیقی و تحلیل محتوای کیفی می باشد. در روش مرور تلفیقی مطالعاتی با موضوع عوامل موثر بر دستیابی دانشگاه‌ها به مزیت رقابتی بررسی و مطابق تم‌های شناسایی شده، راهنمای مصاحبه تدوین شد. در مطالعه تحلیل محتوای کیفی با شش نفر از خبرگان این حوزه مصاحبه نیمه ساختار یافته انجام و تم‌های اصلی شناسایی شد.

یافته‌ها: نتایج حاصل از ادغام تم‌های به دست آمده از روش مرور تلفیقی و تحلیل تماتیک منجر به شناسایی چهار تم اصلی سرمایه فکری و انسانی، تحقیق و نوآوری، منابع و زیرساخت و بین المللی سازی شد.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج این مطالعه، سرمایه فکری و انسانی، تحقیق و نوآوری، منابع و زیرساخت و بین المللی سازی از مولفه‌های مهم دستیابی دانشگاه‌های علوم پزشکی به مزیت رقابتی هستند. این مولفه‌ها می‌توانند با ایجاد چارچوب یا ابزاری برای جمع آوری اطلاعات در مورد وضعیت دانشگاه‌های علوم پزشکی به مدیران و سیاست گذاران حوزه سلامت کمک کنند.

واژه‌های کلیدی: مزیت‌های رقابتی، آموزش عالی، علوم پزشکی.

استناد: مریم حسینی ابرده، شهرام یزدانی، رویا صادق زارعی، الهه رستمی اروشکی، علیرضا کوهپایی. مولفه‌های دستیابی به مزیت رقابتی در دانشگاه‌های علوم پزشکی. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بابل. ۱۴۰۴؛ ۲۷ (ویژه نامه ۱): e2.

▣ این مقاله مستخرج از طرح تحقیقاتی به شماره ۹۷۳۱۱۷ مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش علوم پزشکی می‌باشد.

* مسئول مقاله: دکتر مریم حسینی ابرده
آدرس: تهران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش علوم پزشکی.
تلفن: ۰۲۱-۲۶۲۹۲۴۶۴ رایانامه: hoseiniabardeh.maryam@gmail.com

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1,_MEDICAL_EDUCATION,_2]

مقدمه

آموزش عالی از طریق اشتغال‌زایی، توسعه مهارت‌ها و درآمدهای صادراتی نقشی کلیدی در رشد اقتصادی (۲و۱)، توسعه اجتماعی–اقتصادی، نوآوری، کاهش بیکاری و بهبود کیفیت سرمایه انسانی، بهبود فعالیت‌های تحقیق و توسعه و افزایش رفاه مردم دارد (۳) و از طریق توانمند سازی افراد به رشد اقتصادی ملی و منطقه‌ای یک کشور کمک می‌کند (۴). جهانی شدن، تولید فناوری‌های پیشرفته، افزایش تقاضا برای نیروهای انسانی واجد صلاحیت در بازار کار (۶و۵) و رقابت فزآینده در بازارهای داخلی و بین المللی (۷) مؤسسات آموزش عالی را وادار می‌کند تا به دنبال منابع و روش‌های نوآورانه برای دستیابی به مزیت رقابتی باشند (۸و۷). دارا بودن یک سیستم آموزش عالی رقابتی برای یک کشور حیاتی می‌باشد (۹) و در حال حاضر موسسات آموزش عالی در یک چشم انداز رقابتی شدید که با انتظارات در حال تحول طیف متنوعی از ذینفعان مشخص شده است در حال فعالیت هستند (۱۰). مزیت‌های رقابتی مجموعه‌ای از ویژگی‌هایی است که دانشگاه‌ها را قادر می‌سازد تا به طور موثر وظایف اصلی خود را انجام دهند، به عنوان یک عنصر حیاتی در چارچوب اقتصادی عمل کنند، به پیشرفت اجتماعی–اقتصادی کشور کمک کنند و برای شرکت در رقابت در سطوح مختلف بازار آموزشی جهانی توانمند شوند (۱۱). لازمه رقابتی شدن یک موسسه دانستن چیستی مزیت‌های رقابتی خود و چگونگی مدیریت آن‌هاست (۱۳و۱۲).

در حالی که درک کلی مفهوم رقابت پذیری و مفهوم آن در مؤسسات آموزش عالی به طور خاص ضروری است (۱۴)، با این حال سیاست گذاران با چالش دانستن آن مواجه هستند (۱۵). همچنین، توسعه قابلیت‌ها و شایستگی‌های خاص مستلزم درک منابع و عوامل مزیت رقابتی است (۱۶). مزیت‌های رقابتی توصیف می‌کنند که یک موسسه محصول یا خدماتی با ارزشی بالاتر نسبت به رقبای خود ایجاد می‌کند و اگر این محصولات ارزشمند، منحصر به فرد و غیر قابل تعویض باشد، مزیت بیشتری ایجاد می‌کند (۱۷). مزیت رقابتی تحت تأثیر عوامل بسیاری از جمله پیچیدگی کسب و کار، کارایی بازار کار و کالا، زیرساخت، پیچیدگی بازار مالی، آموزش عالی، نوآوری، فناوری و اقتصاد کلان قرار می‌گیرد (۲۰–۱۸) و امروزه افزایش رقابت میان مؤسسات آموزشی، حفظ مزیت‌های رقابتی بلندمدت را مستلزم تأمین منابع قدرتمند، بهبود مکانیسم‌های مدیریتی و شناسایی مزیت‌های انحصاری می‌کند تا جایگاه منحصر به فرد و موقعیت پیشرو موسسه در نظام آموزش عالی در سطح جهان تثبیت گردد (۱۹و۹).

حفظ مزیت‌های رقابتی و دستیابی به عملکرد برتر دشوار است (۲۱) و حفظ موجودیت دانشگاه مستلزم توسعه مزیت‌های رقابتی و رقابت پذیری آن است (۲۲). به طوری که اگر در حال حاضر یک موسسه رهبر بازار است، به این معنی نیست که برای همیشه اینگونه خواهد بود (۲۳). لذا مؤسسات آموزش عالی دولتی ملزم به کسب مزیت رقابتی در بازارهای ملی و بین المللی (۲۴) و استفاده از منابع خود برای به دست آوردن مزیت رقابتی هستند (۲۵). دانشگاه‌های علوم پزشکی نیز به عنوان موسسات آموزش عالی در کشور از این قاعده مستثنی نمی‌باشند و شناسایی مزیت‌های رقابتی آن‌ها لازم است. امروز دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران با چالشِ حفظ سنت‌های دانشگاهی و تطابق با رقابتِ بازارمحور مواجه هستند و نه تنها برای جذب بودجه‌های دولتی و منابع پژوهشی، بلکه برای جلب نظر دانشجویان نیز تحت فشار رقابتی فزآینده‌ای قرار دارند. لذا هدف از این مطالعه بررسی مولفه‌های موثر بر دستیابی به مزیت‌های رقابتی در دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌باشد.

مواد و روش ها

در این پژوهش پس از تصویب در کمیته اخلاق مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش علوم پزشکی با کد ۹۷۳۱۱۷، از دو روش مرور تلفیقی و تحلیل محتوای تماتیک استفاده شده است. مرور تلفیقی نتایج مطالعات تجربی و نظری را برای کمک به درک جامع‌تر یک مشکل یا پدیده ترکیب می‌کند (۲۶) و هدف آن ارزیابی، بررسی انتقادی و ترکیب شواهد در مورد یک موضوع به منظور توسعه چارچوب‌ها و دیدگاه‌های جدید است (۲۷). این روش شامل شش مرحله؛ فرمول بندی مسئله، جستجوی ادبیات، ارزیابی داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها، ارائه، و انتشار یافته‌ها است (۲۹و۲۸). مرحله اول با سوال "عوامل موثر بر دستیابی دانشگاه‌ها به مزیت‌های رقابتی چیست؟" آغاز شد. در مرحله دوم پایگاه‌های داده‌ای Web of Science، PubMed، ScienceDirect و Google Scholar برای منابع بالقوه مرتبط از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ و با استفاده از واژه‌های کلیدی "مزایای رقابتی"، "دانشگاه‌های علوم پزشکی" و"آموزش عالی" جستجو شدند. این جستجو ۱۶۳ نتیجه به همراه داشت. معیارهای ورود به مطالعه عبارت از: تمرکز بر مزیت‌های رقابتی در آموزش عالی و دانشگاه‌های علوم پزشکی و آدرس دهی عوامل موثر بر مزیت‌های رقابتی بود. معیارهای خروج مقالات شامل مزیت‌های رقابتی در سایر سازمان‌ها و تأثیر آموزش عالی بر مزیت‌های رقابتی منطقه‌ای یا ملی بود. در ابتدا، عناوین مقالات بررسی و مقالات تکراری و نامربوط حذف شدند. در مرحله بعد، چکیده مقالات بررسی و مطالعاتی که دارای ابهامی در مورد ارتباط با موضوع پژوهش بودند حذف شدند. فرآیند غربالگری متن کامل بر روی مقالات مرتبط انجام و در نهایت، ۱۲ مقاله، وارد

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1._MEDICAL_EDUCATION_._2]

مطالعه شدند. دو پژوهشگر به طور مستقل تمام ادبیات را از نظر کیفیت و مرتبط بودن بررسی کرده و در مواردی که نظرات آن‌ها متفاوت بود، برای حل اختلاف نظرها از مناظره و اجماع استفاده شد.

تحلیل محتوای تماتیک: شرکت کنندگان در این مطالعه به روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه؛ خبره بودن در موضوع و دارا بودن سمت اجرایی در مدیریت دانشگاه علوم پزشکی بود. معیار خروج از مطالعه شامل عدم تمایل به شرکت در مطالعه بود. شرکت کنندگان شامل خبرگان این حوزه و مدیرانی با تجربیات واقعی از برخورد با موضوع تحقیق بودند. مصاحبه با ۶ نفر از مدیران سطوح عالی مدیریت دانشگاه‌های دولتی وزارت بهداشت انجام شد (جدول ۱).

جدول ۱. مشخصات دموگرافیک شرکت کنندگان

کد مشارکت کننده	جنسیت	سن (سال)	سمت
۱	مرد	۵۸	مدیر ستادی
۲	مرد	۵۵	مدیر ستادی
۳	مرد	۵۳	معاون آموزشی دانشگاه
۴	مرد	۴۸	مدیر ستادی
۵	مرد	۴۳	معاون آموزشی دانشگاه
۶	زن	۴۲	مدیر ستادی

راهنمای مصاحبه تدوین شده مبتنی بر نتایج حاصل شده از مرور تلفیقی تدوین و در این مرحله استفاده شد و داده‌ها از طریق مصاحبه‌های عمیق نیمه ساختار یافته جمع آوری شد. رضایت آگاهانه قبل از مصاحبه برای ضبط مصاحبه، ناشناس بودن و محرمانه بودن اطلاعات، و اطمینان از اینکه فایل‌های صوتی پس از رونویسی حذف خواهند شد، اخذ شد. علاوه بر این، ترک مطالعه در تمام زمان‌های مطالعه مجاز بود. در مصاحبه نظر هر یک از شرکت کنندگان در مورد هر یک از تم‌ها و مصادیق آن‌ها پرسیده شد و در انتها از آن‌ها خواسته شد که اگر موردی وجود دارد که در لیست تم‌ها قرار ندارد و به نظر آن‌ها می‌تواند به عنوان یکی از مولفه‌ها در نظر گرفته شود را مطرح نمایند. مصاحبه‌ها به صورت حضوری در دفتر دانشگاه یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی انجام شد. ابتدا هدف از انجام مطالعه برای مشارکت کنندگان توضیح داده شد. مدت زمان مصاحبه ها بین ۴۰-۲۵ دقیقه بود. مصاحبه‌ها پیاده سازی و چندین بار توسط محققان مرور و کدگذاری شد. ابتدا متن مصاحبه‌ها به واحدهای معنایی تفکیک و سپس کدگذاری باز انجام شد و کدهای اولیه برای تایید از طریق ایمیل برای شرکت کنندگان ارسال شد. کدها با توجه به تفاوت‌ها و شباهت‌ها با هم مقایسه و طبقه بندی شدند. رفت و برگشت مستمر میان طبقات و زیر طبقات انجام شد. مرحله بعدی شامل بحث و بازنگری در طبقه بندی اولیه برای دستیابی به توافق میان محققان بود.

قابلیت اعتماد: محققان چهار معیار اعتبار، تایید پذیری، قابل اعتماد بودن و قابلیت انتقال را به طور مستمر در نظر گرفتند. تأیید داده‌های جمع‌آوری شده با موارد: اطمینان از زمان کافی برای جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل همزمان داده‌ها، برقراری ارتباط مؤثر با شرکت‌کنندگان، مصاحبه با شرکت‌کنندگان در مکان‌های مورد نظرشان، تایید متن پیاده سازی شده و کدهای اولیه توسط شرکت‌کنندگان، شرح جزئیات فرآیند کار در مطالعه، بررسی کدهای استخراج شده توسط همکاران و دستیابی به اجماع و تایید کدها توسط یک ناظر مستقل حاصل شد.

پس اتمام روش اول و دوم مطالعه تم‌های به دست آمده با هم ادغام و در بخش نتیجه گیری ارائه شد.

یافته ها

در این مطالعه نتیجه حاصل از بررسی ۱۲ مقاله انتخاب شده منجر به شناسایی پنج تم؛ سرمایه فکری، نوآوری، فناوری اطلاعات، نیروی انسانی، و بین المللی سازی شد (جدول ۲). در مطالعه تحلیل محتوای تماتیک، شرکت کنندگان شامل ۵ مرد و یک زن بودند. در مجموع، چهار تم، ۱۰ طبقه و ۲۴۰ کد اولیه از تحلیل‌ها استخراج شد. نتایج این تحلیل منجر به تغییر تم فناوری اطلاعات به منابع و زیرساخت و تم نوآوری به تم تحقیق و نوآوری، ادغام تم سرمایه فکری و نیروی انسانی شد و در نهایت چهار تم؛ سرمایه فکری و انسانی، تحقیق و نوآوری، منابع و زیرساخت و بین المللی سازی به عنوان چهار تم نهایی شناسایی شدند.

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1,_MEDICAL_EDUCATION,_2]

جدول ۲. مطالعات به دست آمده در مرور تلفیقی

ردیف	نویسنده اول، سال، (رفرنس)	کشور	نوع مطالعه	مولفه‌های شناسایی شده
۱	Marulanda-Grisales، ۲۰۲۲، (۱۰)	ترکیه	متاآنالیز	سرمایه فکری
۲	David، ۲۰۲۱، (۲۲)	اندونزی	مطالعه ترکیبی	نوآوری در فناوری اطلاعات
۳	Gryshchenko، ۲۰۲۱، (۳۰)	اوکراین	کمی (فاکتور آنالیز)	نوآوری
۴	Yazdani، ۲۰۲۱، (۳۱)	ایران	کیفی	فعالیت‌های برجسته دانشی، گسترش اقدام و دسترسی در محیط پیرامونی، تاثیر پذیری بنیادین در سطح دیسیپلین و منابع و زیر ساخت
۵	Sadq، ۲۰۲۰، (۳۲)	عراق	پیمایش	سرمایه انسانی
۶	Lo، ۲۰۱۹، (۳۳)	هنگ کنگ	پیمایش	نوآوری
۷	Soliman، ۲۰۲۰، (۱۶)	مالزی	مروری	منابع سازمانی
۸	Maulani، ۲۰۱۹، (۳۴)	اندونزی	کمی	فناوری اطلاعات
۹	Abu-Rumman، ۲۰۱۸، (۳۵)	اردن	پیمایش	سرمایه انسانی
۱۰	De Silva، ۲۰۱۸، (۱۲)	سریلانکا	کیفی (نظریه زمینه‌ای)	حفظ شهرت خوب، داشتن رتبه بالا و حفظ نمایه سازی خوب
۱۱	Widodo، ۲۰۱۵، (۲۱)	اندونزی	کمی (معادلات ساختاری)	تعهد، چشم انداز مشترک، کیفیت ارتباطات، اشتراک دانش، سرمایه انسانی
۱۲	De Haan، ۲۰۱۴، (۳۶)	هلند	کیفی	بین المللی سازی

تم سرمایه فکری و انسانی: سرمایه فکری و انسانی به عنوان یکی از مهم ترین عوامل موثر بر مزیت رقابتی در دانشگاه‌های علوم پزشکی عنوان شده‌اند. مشارکت کنندگان معتقد بودند که "اعضای هیئت علمی که در یکی از ۱۰۰ دانشگاه برتر بر اساس رتبه‌بندی جهانی تحصیل کرده‌اند و یا اساتیدی که جزو ۱٪ دانشمندان برتر جهان هستند و در مجامع علمی بین‌المللی در حوزه مربوطه عضویت دارند، می‌توانند به عنوان یک مزیت رقابتی برای دانشگاه عمل کنند" (مشارکت کننده شماره ۱). "اعضای هیات علمی که عضو انجمن‌های بین المللی علمی هستند و یا در بوردها عضویت دارند، سرمایه‌های فکری دانشگاه‌های علوم پزشکی هستند و می‌توانند به عنوان مزیت رقابتی یک دانشگاه در نظر گرفته شوند" (مشارکت کننده شماره ۳).

تم تحقیق و نوآوری: یکی از تم‌های شناسایی شده در این پژوهش تحقیق و نو آوری است. در این رابطه برخی از مشارکت کنندگان اظهار داشتند: "نوآوری در ارائه خدمات پزشکی می‌تواند یک مزیت رقابتی برای دانشگاه ایجاد کند" (مشارکت کننده ۲). "اختراعات یک دانشگاه نیز مهم است، اینکه کدام دانشگاه اختراعات داخلی و خارجی بیشتری به ثبت رسانده است؟" (مشارکت کننده ۴). "شرکت‌های دانش بنیان وابسته به دانشگاه و یا پارک‌های علم و فناوری هر دانشگاه نیز یکی از عوامل مهم هستند" (مشارکت کننده ۱).

تم منابع و زیرساخت‌ها: منابع و زیرساخت‌های هر دانشگاهی تاثیر زیادی بر مزیت رقابتی آن موسسه دارد. در این زمینه مشارکت کننده شماره ۶ معتقد بود که "این موضوع که در دانشگاه چند آزمایشگاه فعال وجود دارد و آیا آزمایشگاه‌ها به اندازه کافی قوی هستند هم اهمیت دارند". "فناوری اطلاعات و فناوری‌های یک دانشگاه هم می‌توانند مزیت رقابتی ایجاد کنند اما خود این‌ها به عنوان منابع و زیرساخت‌های یک دانشگاه هستند" (مشارکت کننده ۳).

تم بین المللی سازی: تلاش دانشگاه برای بین المللی سازی و رسیدن به شهرت در دنیا نیز به عنوان مزیت رقابتی مطرح است. در این رابطه شرکت‌کنندگان بیان کردند: "دانشگاهی که دانشجوی خارجی می‌گیرد یا استاد خارجی در آن دانشگاه تدریس می‌کند خودش یک مزیت است" (مشارکت کننده ۱)، "اگر یک دانشگاه، برنامه دانشگاهی مشترکی با دانشگاه‌های خارجی داشته باشد، باید به عنوان یک مزیت برای آن دانشگاه در نظر گرفته شود" (مشارکت کننده ۵).

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1._MEDICAL_EDUCATION_._2]

بحث و نتیجه گیری

در این مطالعه که به روش مرور تلفیقی و تحلیل محتوای کیفی انجام شد، چهار تم اصلی سرمایه فکری و انسانی، تحقیق و نوآوری، منابع و زیرساخت و بین المللی سازی شناسایی شد.

نیروی انسانی به عنوان برجسته‌ترین عامل مزیت رقابتی یک سازمان و با ارزش‌ترین دارایی آن و یکی از مهم‌ترین منابع در دستیابی به مزیت رقابتی موسسات نسبت به رقبای خود است (۳۷و۲۳و۱۲و۳). یکی از ویژگی‌های منابع انسانی سرمایه انسانی است که به عنوان دانشی تعریف می‌شود که متعلق به سازمان است و برای ایجاد ارزش برای آن استفاده می‌شود (۲۱). همچنین استفاده از عوامل انسانی در اجرای استراتژی‌های مدیریت دانش و به حداکثر رساندن سرمایه انسانی حائز اهمیت است (۳۵). در اقتصاد دانش محور، ایجاد مزیت‌های رقابتی در موسسات آموزش عالی بر دارایی‌های نامشهود سرمایه فکری متکی است که شامل کیفیت تدریس، قابلیت‌های پژوهشی، نوآوری، تصویر سازمانی، شهرت و روابط با ذی نفعان است (۱۰). نتیجه این مطالعه در مورد اهمیت سرمایه انسانی به عنوان یکی از مولفه‌های دستیابی به مزیت رقابتی در دانشگاه‌ها با نتیجه مطالعات انجام شده توسط Sadq و همکاران تطابق دارد (۳۸و۳۲). همانطور که Widodo و همکاران نشان داده‌اند سازمانی که دارای نیروی انسانی ماهر و آگاه باشد، احتمال بیشتری دارد که نوآور باشد و دانش ایجاد کند و تصمیمات مناسب بگیرد (۲۱). علاوه بر آن رقابت در آموزش عالی به طور قابل توجهی تحت تأثیر قدرت اساتید است (۲۳) و وجود کادر آموزشی بسیار ماهر یکی از عوامل مزیت رقابتی در موسسات آموزش عالی است (۳۹و۳) و این مولفه‌ها در پژوهش ما نیز شناسایی شده است.

اثرات نوآوری بر حفظ رقابت پذیری کلی مؤسسات آموزش عالی بر کسی پوشیده نیست (۳۰) و نتایج این مطالعه با نتایج سایر مطالعات که بر رابطه مثبت میان قابلیت نوآوری و مزیت رقابتی تاکید داشته و نشان داده‌اند که سرمایه گذاری بر نوآوری مزیت رقابتی را بهبود می‌بخشد، همراستا می‌باشد (۳۳). فعالیت نوآورانه و تحقیقاتی دانشگاه‌ها تأثیر بسزایی بر رقابت پذیری آن‌ها دارد و نوآوری‌ها به سازمان‌ها اجازه می‌دهند تا محصولات ارزان‌تر و با کیفیت بهتر را نسبت به محصولات تولید شده توسط رقبای خود تولید کنند (۱۹). مطالعه Yazdani و همکاران نشان داد که یکی از شاخص‌های مزیت رقابتی در دانشگاه‌ها منابع و زیرساخت می‌باشد که با نتیجه پژوهش حاضر همراستا است (۳۱). نتایج سایر مطالعات نیز نشان داده است که مواد مدرن و امکانات فنی و زیرساخت از عامل دستیابی به مزیت رقابتی است (۳۹و۳). بر اساس تئوری مبتنی بر منابع، مزیت رقابتی با شناسایی منابع و استفاده از آن‌ها در برابر رقبا به دست می‌آید (۲۳). ساخت کالاها و خدمات برای رفع نیازهای مردم (۲۱) و ارائه امکانات و خدمات با کیفیت به عنوان مزیت رقابتی در دانشگاه‌ها شناخته می‌شود (۲۴). علاوه بر آن به کارگیری فرآیندهای کسب و کار مبتنی بر فناوری اطلاعات نیز منجر به بهبود رقابت پذیری موسسات می‌گردد (۳۴).

جذب دانشجویان خارجی و اساتید خارجی، دوره‌های کارآموزی در خارج از کشور، تبادل دانشجو، تحقیقات بین المللی و وب سایت انگلیسی زبان یک دانشگاه، همگی بخشی از بین المللی شدن دانشگاه‌ها هستند (۲). با بهبود قابلیت اشتغال دانشجویان، افزایش کیفیت آموزش و تضمین بقا و بهبود مؤسسات آموزش عالی دولتی، بین المللی شدن می‌تواند به مزیت رقابتی کمک کند (۳۶). برای اینکه دانشگاه‌ها به طور مستمر دانشجویانی با کیفیت و آماده ورود به بازار کار آموزش دهند، برنامه درسی نوآورانه آن‌ها باید با نیازهای صنعت و استانداردهای برتر بین المللی هماهنگ باشد (۱۲).

در نهایت مولفه‌های شناسایی شده در این مطالعه هم برای دانشگاه‌های علوم پزشکی که به دنبال بهبود موقعیت خود در بازار رقابتی آموزش عالی هستند و هم برای سیاست‌گذارانی که می‌خواهند با شناسایی مزیت‌های رقابتی دانشگاه‌ها در حوزه‌های خاص، کارایی تخصیصی هزینه‌های عمومی را افزایش دهند، مهم هستند. این مولفه‌ها می‌تواند به ایجاد چارچوب یا ابزار ارزیابی‌ای برای جمع آوری اطلاعات در مورد وضعیت دانشگاه‌های علوم پزشکی به مدیران و سیاست‌گذاران کمک کند. مطالعه حاضر به تصمیم گیرندگان کمک می‌کند تا بر مولفه‌ها و الزامات دستیابی به مزیت رقابتی تمرکز کنند و در نتیجه به توسعه دانشگاه‌های علوم پزشکی کمک می‌کند. با توجه به نتایج به دست آمده در این مطالعه طراحی چارچوب ارزیابی پویا برای سنجش پیوسته مزیت‌های رقابتی دانشگاه‌های علوم پزشکی پیشنهاد می‌گردد.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از حمایت مالی مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش علوم پزشکی، تهران قدردانی می‌گردد.

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1_MEDICAL_EDUCATION_2]

References

1.Hart PF, Rodgers W. Competition, competitiveness, and competitive advantage in higher education institutions: a systematic literature review. Stud High Educ. 2024;49(11):2153-77.

2.Mamaev AE, Shvetsov MN, Mamaeva VE, Lebedev AV. Competitive Development Strategies of the Educational Institutions of Higher Education. Mediterr J Soc Sci. 2015;6(3):389-96.

3.Dimitrova G, Dimitrova T. Competitiveness of the Universities: Measurement Capabilities. Trakia J Sci. 2017;15(1):311-6.

4.Ramdhany MA, Komariah A, Hufad A, Kurniady DA. Competitive Advantage and Organizational Effectiveness at Public Universities of Educational Institution of Education Personnel. In: Proceedings of the 2nd International Conference on Research of Educational Administration and Management (ICREAM 2018). Adv Soc Sci Educ Hum Res (ASSEHR). 2019;258:32-6. [Atlantis Press]

5.Mainardes EW, Ferreira JM, Tontini G. Creating a competitive advantage in Higher Education Institutions: proposal and test of a conceptual model. Int J Manag Educ. 2011;5(2-3):145-68.

6.Bileviciute E, Draksas R, Nevera A, Vainiute M. Competitiveness in higher education: the case of university management. J Compet. 2019;11(4):5-21.

7.Trunina I, Pryakhina K, Bilyk M. Management of Competitive Advantages of Higher Education Institutions. In: 2021 IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES). Kremenchuk, Ukraine: Institute of Electrical and Electronics Engineers; 2021. p.1-5.

8.Sazonov SP, Kharlamova EE, Gorshkova NV, Polyanskaya EA. Competitive advantages of the regional support university and its role in the regional development strategy. Sci Soc. 2016;(3-1):186-95.

9.Kalenuk I, Dyakon A. Competitive advantages of the national higher education system in the context of globalization. Econ Educ. 2016;1(1):7-10.

10.Marulanda-Grisales N, Vera-Acevedo LD. Intellectual Capital and Competitive Advantages in Higher Education Institutions: An Overview Based on Bibliometric Analysis. J Turk Sci Educ. 2022;19(2):525-44.

11.Djakona A, Obushna N, Iegorov B, Tkachuk I, Ostrovska N, Popova L. Development of competitive advantages of the national higher education system in the digitalization conditions. Int J Comput Sci Netw Secur. 2021;21(10):13-20.

12.De Silva LM, Chitraranjan CD. Factors affecting on gaining a sustainable competitive advantage for Sri Lankan higher educational institutes. Int Bus Res. 2018;11(4):106-18.

13.Lee K, Yoo J. How does open innovation lead competitive advantage? A dynamic capability view perspective. PLoS One. 2019;14(11):e0223405.

14.Kireeva N, Slepenkova E, Shipunova T, Iskandaryan R. Competitiveness of higher education institutions and academic entrepreneurship. Revista Espacios. 2018;39(23).

15.Al-Shaikh MS. Factors affecting the competitive advantage for the marketing of educational services in jordanian universities: case of zarqa university. Int J Market Stud. 2015;7(5):147-56.

16.Soliman MS, Noorliza K. Explaining the competitive advantage of enterprise resource planning adoption: insights Egyptian higher education institutions. J Inf Technol Manag. 2020;12(4):1-21.

17.Aidara S, Mamun AA, Nasir NA, Mohiuddin M, Nawi NC, Zainol NR. Competitive advantages of the relationship between entrepreneurial competencies and economic sustainability performance. Sustainability. 2021;13(2):864.

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1._MEDICAL_EDUCATION,_2]

18.Chatzoglou P, Chatzoudes D. The role of innovation in building competitive advantages: an empirical investigation. Eur J Innov Manag. 2017;21(1), 44-69.
19.Išoraitė M. The competitive advantages theoretical aspects. Ecoforum. 2018;7(1).
20.Makhloufi L, Noorulsadiqin AY, Fadhilah Y. Effect of it personnel capabilities on the sustainable competitive advantages. In: Proceedings of the 2nd Conference on Technology & Operations Management (2ndCTOM) Universiti Utara Malaysia. Kedah, Malaysia: 2018. p. 11-22.
21.Widodo W, Ali SM. The model of human capital and knowledge sharing towards sustainable competitive advantages. Probl Perspect Manag. 2015;13(4):124-34.
22.David EA, Bandur A, Kosasih W. IT Innovation: Improving Competitive Advantages of Higher Education Institutions. Int J Adv Trends Comput Sci Eng. 2021;10(1):397-402.
23.Ekeagbara JA, Ogunnaike OO, Ibidunni AS, Kehinde BE. Competitive strategies in higher education: Scale development. Rev Econom Bus Stud. 2019;23:79-93.
24.De Haan HH. Competitive advantage, what does it really mean in the context of public higher education institutions?. Int J Educ Manag. 2015;29(1):44-61.
25.Akter S, Gunasekaran A, Wamba SF, Babu MM, Hani U. Reshaping competitive advantages with analytics capabilities in service systems. Technol Forecast Soc Change. 2020;159:120180.
26.Whittemore R, Knafl K. The integrative review: updated methodology. J Adv Nurs. 2005;52(5):546-53.
27.Snyder H. Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. J Bus Res. 2019;104:333-9.
28.Russell CL. An overview of the integrative research review. Prog Transplant. 2005;15(1):8-13.
29.Toronto CE, Remington R. A step-by-step guide to conducting an integrative review, 1st ed. Springer; 2020. p.6.
30.Gryshchenko I, Ganushchak-Efimenko L, Shcherbak V, Nifatova O, Zos-Kior M, Hnatenko I, et al. Making use of competitive advantages of a university education innovation cluster in the educational services market. Eur J Sustain Dev. 2021;10(2):336-48.
31.Yazdani Sh, Sadeghzarei R, Hoseini Abardeh M. Explaining the Indicators of Academic Competitive Advantages of Medical Universities: A Qualitative Content Analysis. Res Med Edu. 2021;13(3):55-61. [In Persian]
32.Sadq ZM, Mohammed HO, Othman B, Saeed VS. Attitudes of Managers in the Knowledge Private University towards the impact of Human Capital in Achieving Competitive Advantages. TEST Eng Manage. 2020;82:393-401.
33.Lo MF, Tian F. Enhancing competitive advantage in Hong Kong higher education: Linking knowledge sharing, absorptive capacity and innovation capability. High Educ Q. 2020;74(4):426-41.
34.Maulani GA, Hamdani NA. The influence of information technology and organizational climate on the competitiveness of private universities in Indonesia. Int J Recent Technol Eng. 2019;8(1):142-5.
35.Abu-Rumman A. Gaining competitive advantage through intellectual capital and knowledge management: an exploration of inhibitors and enablers in Jordanian Universities. Probl Perspect Manage. 2018;16(3):259-68.
36.De Haan H. Can internationalisation really lead to institutional competitive advantage?–a study of 16 Dutch public higher education institutions. Eur J High Educ. 2014;4(2):135-52.
37.Sadeghi Darvazeh S, Shool A, Mazroei Nasrabadi E, Farhadian A. The Role of Knowledge Management Process Capabilities in Structural Human Resources Empowerment (Case Study: Allameh Tabatabaee University). Strateg Manage Organ Knowl. 2018;1(1):49-72. [In Persian]

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1_MEDICAL_EDUCATION_2]

38.Sadq ZM, Aljaf NA, Hasan RS. The role of human capital in achieving competitive advantages: An empirical study at knowledge private university/Erbil, Iraq. Int J Soc Sci Educ Stud. 2018;4(4):53-63.
39.Supe L, Zeps A, Jurgelane I, Ribickis L. Factors affecting the competitiveness of a Higher Education Institution: Systematic literature overview. Res Rural Dev. 2018;2:245-51.

[DOI: 10.22088/JBUMS.27.SUPPLEMENT_1,_MEDICAL_EDUCATION,_2]